

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä esityispalveluista

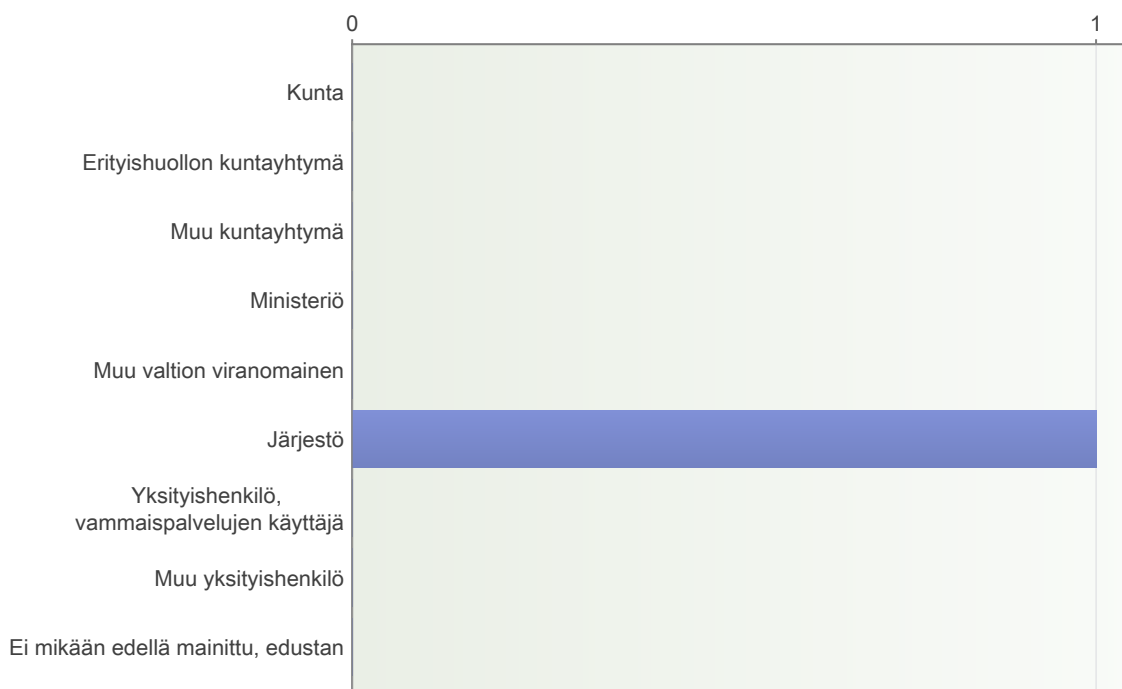
1. 1. Vastaajan taustatiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti	Organisaatio, jota vastaus edustaa	Mahdollinen tarkennus
Jaana	Manssila	jaana.manssila@talentia.fi	Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry	Lausunnossa mukana myös Vammaisala Talentia ry

2. 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 3. 1 §:ssä säädetään lain läpileikkaavista periaatteista. Kattaako säännös vammaispalveluille asetetut tavoitteet?

Vastaajien määrä: 1

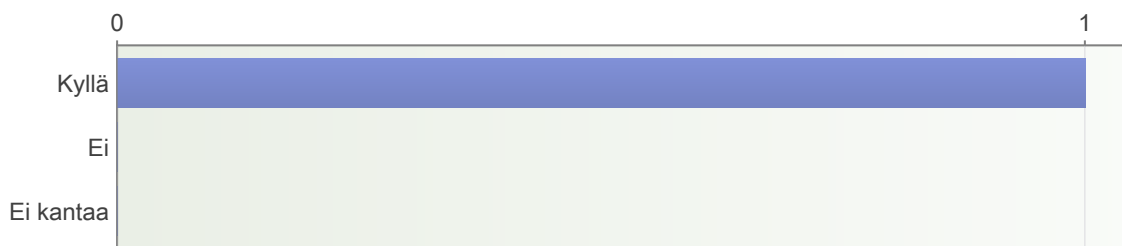
4. 4. Muita huomioita 1 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa on erinomaisella läpileikkaavalla tavalla kiinnitetty huomiota lain tarkoituksen toteuttamiseen (esim. 5, 7 ja 9 §:t).

5. 5. Onko 2 §:n perusteella selvää, missä tilanteissa sovelletaan erityislakia?

Vastaajien määrä: 1

6. 6. 2 §:n 3 momentissa säädetään soveltamisalan rajauksesta.

Onko rajausta selkeä?

Vastaajien määrä: 1

7. Onko rajausta tarpeellinen?

Vastaajien määrä: 1

8. 7. Muita huomioita 2 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitystä on perusteltua täsmentää siten, että siitä ilmenee esitettyä selkeämmin se, miten soveltamisalan ulkopuolella jäävät iäkkäät henkilöt, joiden palvelutarpeisiin on tähän asti vastattu soveltamalla vammaispalvelulakia, jatkossa saavat tarpeen mukaiset palvelut yleislainsäädännön pohjalta.

Lain toimeenpanon tuessa on kiinnitettävä huomiota ohjaukseen soveltamisalan rajauksen lainmukaiseen tulkintaan osana palvelutarpeen arvioita, palvelusuunnittelua ja päätöksentekoa. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumiseen.

9. 8. Arvioikaa momenttien tarpeellisuutta lain soveltamisen kannalta.

Palvelutarpeen arviointi sekä palvelujen suunnittelu, toteuttaminen ja toteutumisen seuranta on tehtävä yhteistyössä vammaisen henkilön ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä asiakaslaki) 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa vammaisen henkilön ja hänen laillisen edustajansa taikka omaisen tai muun läheisen kanssa.

Vastaajien määrä: 1

10. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

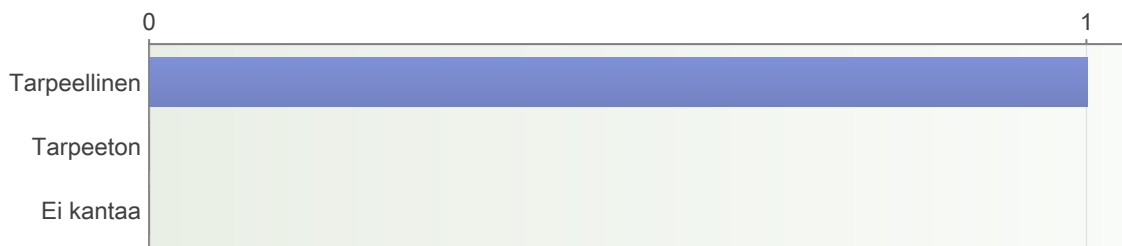
Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

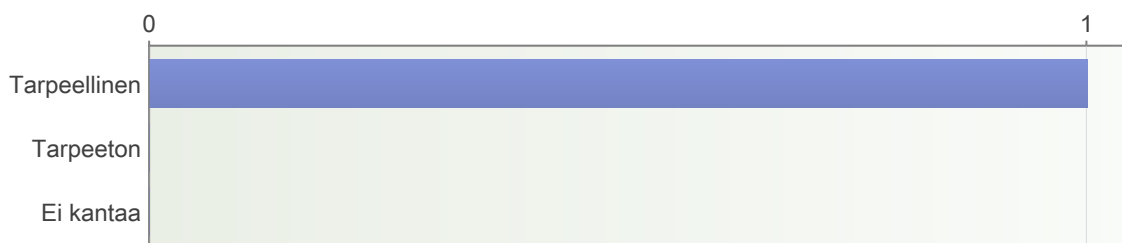
11. Vammaisen henkilön osallistumista on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön on voitava käyttää hänelle soveltuvaa viestintä- ja kommunikointikeinoja ja häntä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa, oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa sekä oman tahdon toteuttamisessa.

Vastaajien määrä: 1

12. Lapsen ja nuoren mielipiteen selvittämisestä säädetään sosiaalihuoltolain 32 §:ssä. Lapselle ja nuorelle on järjestettävä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikaatioon ja vuorovaikutukseen.

Vastaajien määrä: 1

13. 9. Muita huomioita 4 §:n sisältöön.

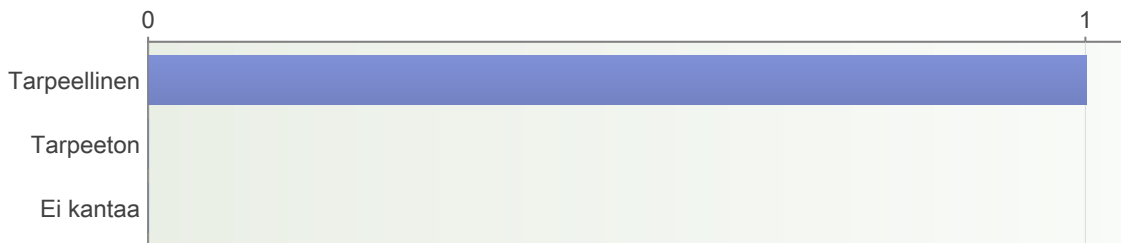
Vastaajien määrä: 1

- Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kiinnitetään oikealla tavalla huomiota asiakkaiden tarvitseman riittävän tuen saatavilla oloon valinnanvapauden käyttämiseksi sekä tiedon saavutettavuuden varmistamiseen. Asiakkaiden oikeuksien turvaamiseksi säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa tulee korostaa myös henkilöstön riittävän osaamisen tarpeellisuutta ja siihen liittyen palvelujen järjestäjän velvollisuutta varmistaa ja edistää tarvittavaa osaamista, jotta voidaan varmistaa asiakkaiden tarvitsemien riittävien selvitysten laatu.

14. Asiakkaan oikeudesta saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista säädetään asiakaslain 5 §:ssä sekä asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta asiakaslain 8, 9 ja 10 §:ssä.

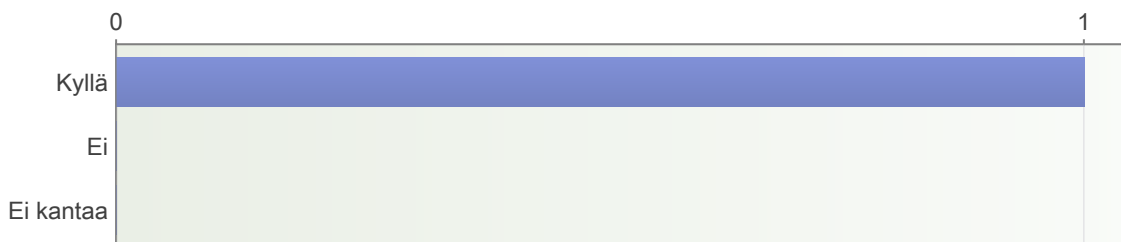
Asiakkaan osallistumisesta palvelutarpeen arviointiin sekä asiakassuunnitelman laatimiseen säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36, 39 ja 41 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

15. Vammaisen henkilön palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

16. Asiakassuunnitelman tekemisestä ja omatyöntekijästä säädetään sosiaalihuoltolain 39 ja 42 §:ssä.

Vastaajien määrä: 1

17. Palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman yhteydessä tehtävässä monialaisessa yhteistyössä ja palvelujen yhteensovittamisessa noudatetaan, mitä sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään.

Vastaajien määrä: 1

18. 11. Muita huomioita 5 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Kokonaisuudessaan on kannatettavaa, että sosiaalihuollon palvelujen tarpeen arvioinnista säädetään osana sosiaalihuoltolakia. Vammaisten henkilöiden oikeuksien turvaamiseksi tarvitaan kuitenkin soveltamisohjeet, joissa riittävällä tavalla otetaan huomioon nykyisen vammaislainsäädännön asiaa koskevat kirjaukset.

1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa korostetaan tarkoituksenmukaisesti, että palvelutarpeen arvioinnissa on noudatettava riittävää asiantuntemusta ja osaamista. Koska vammaisten henkilöiden palvelutarpeet ovat hyvin yksilöllisiä ja myös monimuotoisia, niin ehdotamme, että esitetystä laista vastuu palvelutarpeen arvioinnista määriteltäisiin kuuluvaksi sosiaalihuollon ammattihenkilöiden (817/2015) 3 § 1 mom. 1 kohdan mukaisille laillistetuille ammattihenkilöille (erityisesti sosiaalityöntekijöille ja sosionomeille). Lisäksi palvelutarpeen arvioinnista vastaavien laillistettujen ammattihenkilöiden joukkoa tulee täydentää kuntoutuksen ohjaajilla siinä vaiheessa, kun ammattihenkilöissä on heidän laillistamisestaan säädetty. Erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden palvelutarpeen arviointi tulee säilyttää virkasuhteessa olevien sosiaalityöntekijöiden tehtävänä SHL 36 § 5 momentin mukaisesti. Kaikkiaan vammaispalvelujen sosiaalialan ammattilaisten osaamista on jatkuvasti kehitettävä, jotta varmistetaan asiakkaiden oikeus laadukkaaseen

palvelutarpeiden arviointiin.

1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa on osin epätarkasti ilmaistu se, tarkoitetaanko lauseella ”arvioinnista vastaavan sosiaalityöntekijän on tarvittaessa hankittava tuekseen muilta viranomaisilta erityispalvelujen arvioinnissa tarvittavaa erityisosaamista” nimenomaan erityisen tuen tarpeessa olevien henkilöiden palvelutarpeen arviointia. Vastaavanlainen tarkennus on tarpeen myös 5 §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa ottaen huomioon sen, että SHL 41 §:ssä puhutaan sosiaalihuollon viranomaisista ja työntekijöistä. Lisäksi huomattava on, että myös silloin kun vammaisen henkilö ei ole erityisen tuen tarpeessa, on hänen tarpeitaan usein arvioitava monialaisesti.

19. 12. Arvioikaa seuraavia päätöksentekoon ja palvelujen toteuttamiseen liittyviä väittämiä.

Vastaajien määrä: 1

	Kyllä	Ei	Ei kantaa	Yhteensä	Keskiarvo
Päätöksentekoon liittyvä sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Päätösten toimeenpanon sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Palvelujen laadun määrittämisen ja arvioinnin sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Lasten ja nuorten huomioon ottamisen sääntely on riittävä.	1	0	0	1	1
Yhteensä	4	0	0	4	1

20. 13. Muita huomioita 6 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen kannalta merkityksellinen on SHL 54 § 3 momenttiin ehdotettu muutos siitä, että päätöksenteossa asiakassuunnitelmaan kirjatusta palvelujen kokonaisuudesta voitaisiin poiketa vain painavin perustein ja että poikkeaminen olisi päätöksessä aina perusteltava. On kannatettavaa, että esitetyllä muutoksella halutaan vahvistaa palvelutarpeen arvioinnin, asiakassuunnitelman ja päätöksenteon sekä päätösten toimeenpanon välistä yhteyttä. Arvokasta on myös SHL 38 § 3 momentin soveltamisen korostaminen (palvelujen jatkuvuuden turvaaminen) ehdotetun lain 6 §:n 1 momentissa.

Samoin vammaisten henkilöiden oikeuksien turvaamisen kannalta on merkittävää se, että säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa korostetaan päätösten toimeenpanoa siten, ettei yksilön oikeuksien toteutuminen vaarannu palvelujen toteuttamisen tavan tai kilpailutuksen vuoksi.

6 §:n 2 momentin yksityiskohtaisia perusteluja palvelujen laadun arvioimisesta on hyvä täydentää viittauksella SHL 47 §:ssä säädettyyn omavalvontasuunnitelmaan, jossa korostetaan muun muassa palvelujen laadun seurantaan niin henkilöstöltä kuin asiakkailta kerättävän palautteen pohjalta.

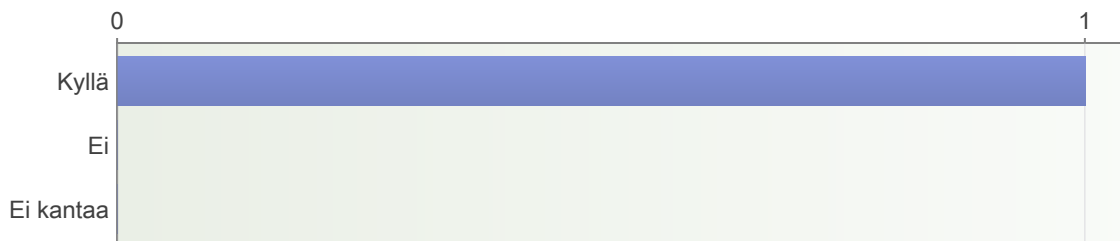
Käytännössä SHL 46 §:n (hoidon ja huolenpidon turvaavat päätökset) soveltaminen on osoittautunut ongelmalliseksi ja siksi ehdotettua 6 §:n 3 momentin säännöstä tulee selkeyttää poistamalla momentin viimeinen lause siitä, että palvelukokonaisuudesta on tehtävä päätös SHL 46 §:n mukaan. Vaatimus ylimääräisen kokoavan päätöksen tekemisestä lisää hallinnollista työtä. Kokoavan päätöksen sijaan keskeistä on laatia asiakkaan palveluista ja niiden tavoitteista asiakassuunnitelma.

6 §:n soveltaminen esitetyn mukaisesti edellyttää, että palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelmien laadinta, päätöksenteko ja päätösten toimeenpano sekä laadun seuranta toteutuvat korkeakoulutettujen sosiaalihuollon

ammattihenkilöiden toimesta (sosiaalihuollon ammattihenkilölaki 817/2015 §). Sosiaalihuollon ammattihenkilöt tarvitsevat laadukkaan ja asiakkaiden oikeuksien toteutumisen turvaavan työn tueksi myös moniammatillisen asiantuntijajoukon.

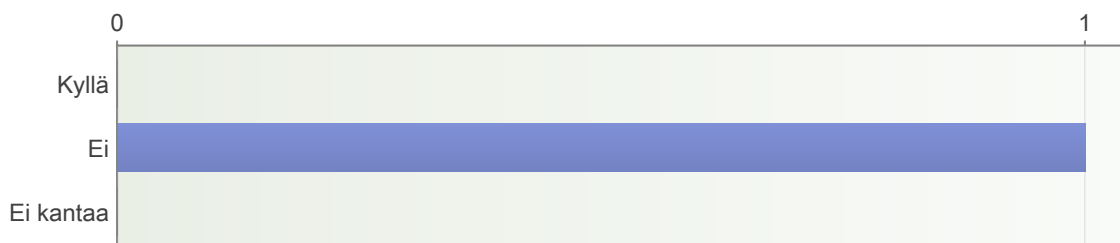
21. 14. Täydentääkö säännös asianmukaisesti ehdotetussa laissa säädettyjä muita erityispalveluja?

Vastaajien määrä: 1

22. 15. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista valmennusta ja tukea koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) tai muun lain säännöksiä? (Esim. sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta koskevaa säännöstä)?

Vastaajien määrä: 1

23. 16. Muita huomioita 8 §:n sisältöön.

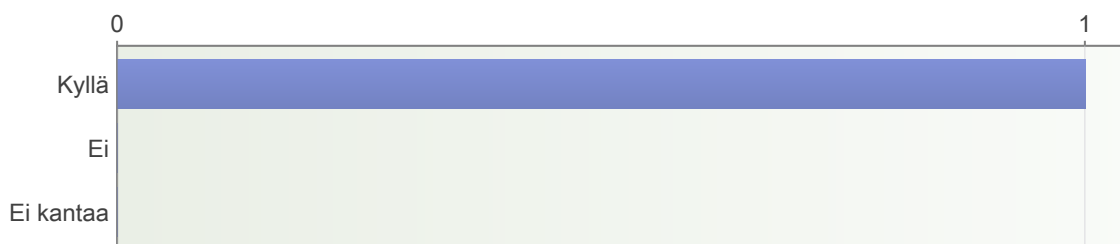
Vastaajien määrä: 1

- Sosiaalinen kuntoutus sosiaalihuoltolain osana on usein vielä jäsentymätön kokonaisuus ja kunnissa kaivataan valtakunnallista ohjausta sekä valvontaa (Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus. THL 47/2016. (http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131975/Sosiaalihuoltolaki_Tyo_47-2016_net.korj%20240217.pdf?sequence=1)). Paitsi säännöksen selkeyttämistä tarvitaan myös sosiaalisen kuntoutuksen selkeyttämistä.

8 § 5 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, ettei valmennusta ja tukea antaville henkilöille asetettaisi yleisiä pätevyysvaatimuksia, vaan palvelua toteuttavilla henkilöillä olisi oltava valmennuksen ja tuen edellyttämä koulutuksellinen ja kokemuksellinen osaaminen. Valmennusta ja tukea koordinoivilta henkilöiltä tulee kuitenkin edellyttää esimerkiksi sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) 8 §:n mukaista ammattipätevyyttä, jotta voidaan varmistaa palvelua antavien henkilöiden osaaminen ja ammattieettinen toimintatapa.

24. 17. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

25. 18. Huomioita 9 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

26. 19. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

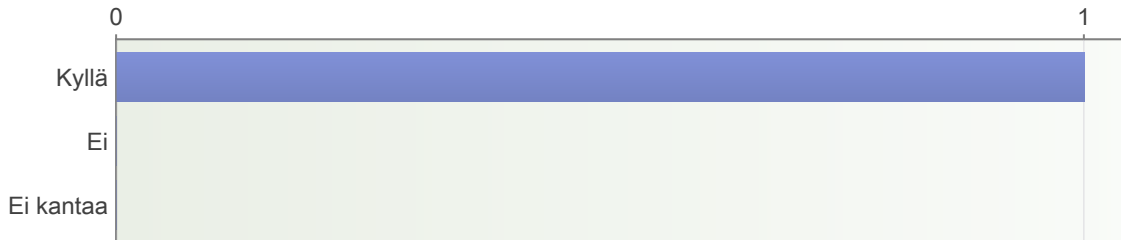

27. 20. Huomioita 10 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

28. 21. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

29. 22. Huomioita 11 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- 11 §:n 3 momentissa maakunnalle säädetty neuvonta ja auttamisvelvollisuus vammaisen henkilön työnantajan oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa on vaatimus, jota ei voida antaa sosiaalihuollon ammattihenkilöille, koska tällainen substanssineuvonta ei kuulu sosiaalihuollon piiriin. Sosiaalihuollon ammattihenkilölain (817/2015) 20 § sisältää mahdollisuuden valvontaseuraamuksiin, jos ammattihenkilö suorittaa tehtäviä, joihin hänen koulutustaan ja ammattitaitoaan on pidettävä selvästi riittämättömänä. Sosiaalihuollon ammattihenkilöiden oikeusturva edellyttää neuvonnan ja ohjauksen järjestämistä muutoin kuin osana sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työtä.

30. 23. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

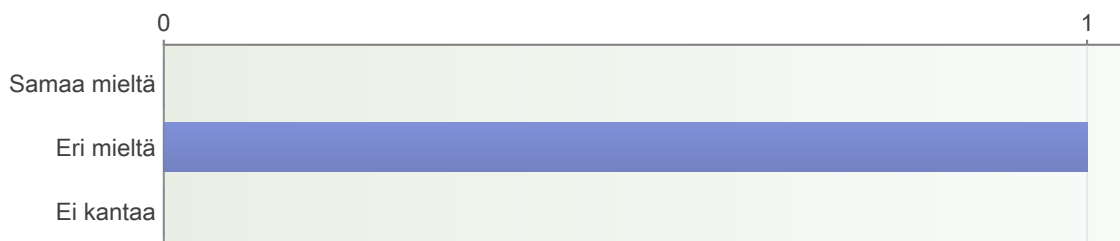
31. 24. Huomioita 12 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisen henkilön oikeuksien näkökulmasta säännös on ongelmallinen, koska asiakasmaksusäännökset uudistuessaan voivat estää tarpeenmukaisen asumisen toteutumisen ja välttämättä tarvittavien tuen ja palvelujen käytön. Siksi olisi tärkeää säilyttää nykyisen vammaispalvelulain kaltainen palveluasuminen, jolla voidaan turvata myös henkilön tarvitsemat palvelut hänen omaan kotiinsa maksutta. Palvelujen järjestäminen ainoastaan sosiaalihuoltolain mukaisina voi aiheuttaa vammaisille henkilöille kohtuuttomia taloudellisia vaikeuksia ja siten heikentää heidän mahdollisuuksiaan yhdenvertaiseen osallistumiseen.

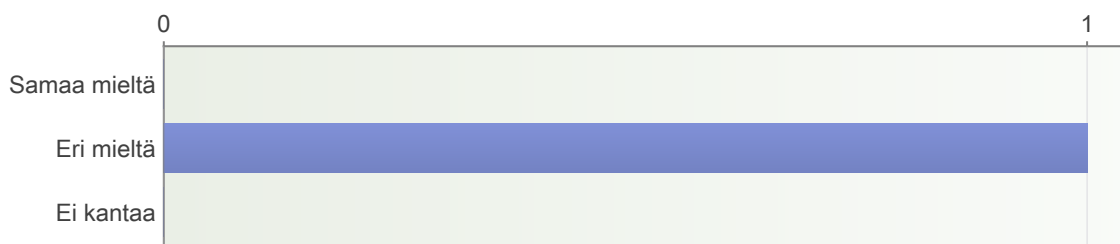
32. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä ehdotetun lain mukaisena palveluna.

Vastaajien määrä: 1

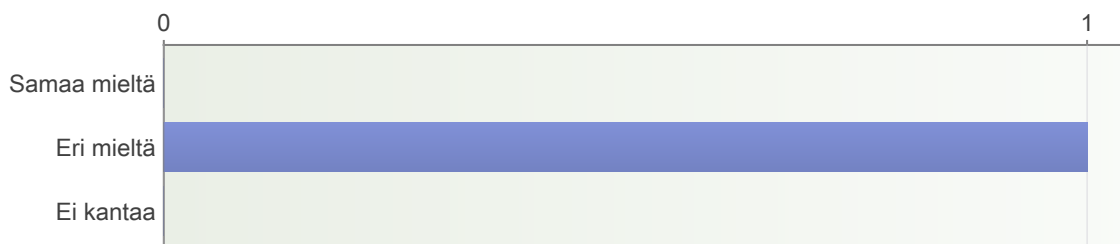
33. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä lastensuojelulain mukaisena avohuollon sijoituksena ilman huostaanottoa.

Vastaajien määrä: 1

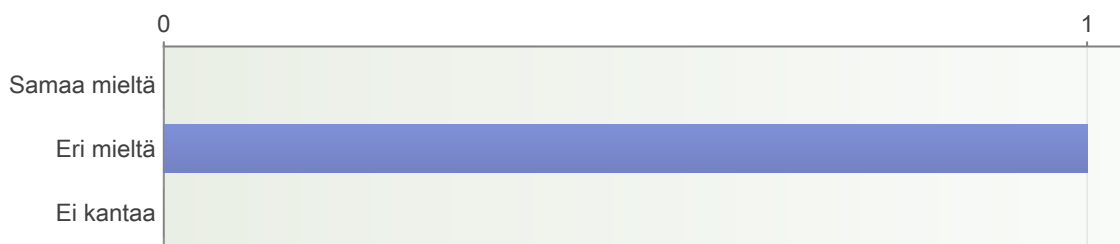
34. Vammaisten lasten asumisesta kodin ulkopuolella olisi säädettävä sekä ehdotetussa laissa että lastensuojelulaissa siten, että ehdotettu laki on ensisijainen.

Vastaajien määrä: 1

35. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi tehtävä ilman huostaanottoa avohuollon sijoituksena myös pidemmäksi aikaa.

Vastaajien määrä: 1

36. Vammaisten lasten sijoittaminen kodin ulkopuolelle olisi aina tehtävä lastensuojelulain periaatteiden ja säännösten mukaisesti.

Vastaajien määrä: 1

37. 26. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin liittyen tilanteisiin, joissa lapsi asuu erossa vanhemmistaan tai huoltajistaan?

Vastaajien määrä: 1

- Vammaisten lasten hoidon ja huolenpidon turvaaminen kodin ulkopuolella on lainsäädännöllä turvattava siten, että lastensuojelulakia täydennetään näiltä osin. Ehdotetut säännökset ja nykyinen lastensuojelulaki eivät kaikissa tilanteissa turvaa vammaisten lasten etua. Tarvitaan säännöksiä, jotka osaltaan edistävät vammaispalvelun ja lastensuojelun palvelujen järjestäjien ja tuottajien vuoropuhelua lasten edun turvaamiseksi. Vammaisten lasten oikeuksien toteutumista on edistettävä lisäämällä tarvittavaa osaamista niin lastensuojelun kuin vammaispalvelujen puolella.

38. 27. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

39. 28. Huomioita 14 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

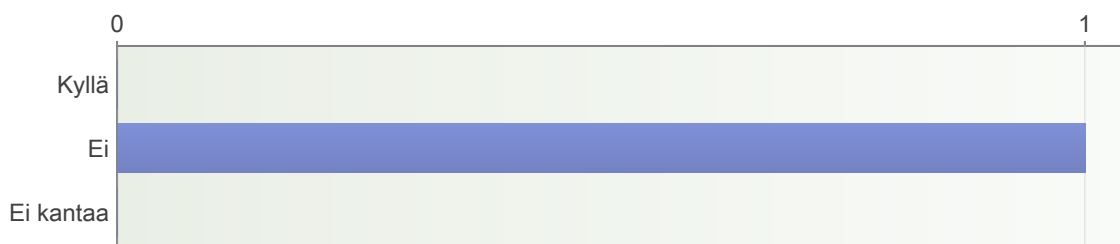
40. 29. Onko lyhytaikainen huolenpito tarpeellinen palvelu?

Vastaajien määrä: 1

41. 30. Onko selvää, milloin sovelletaan ehdotetun lain mukaista lyhytaikaista huolenpitoa koskevaa säännöstä ja milloin sosiaalihuoltolain (1301/2014) säännöksiä (esim. SHL:n 19 §:n mukaista kotipalvelua koskevaa säännöstä) tai omaishoidon tuesta annettua lakia?

Vastaajien määrä: 1

42. 31. Huomioita 15 §:n sisältöön.

Vastaajien määrä: 1

- Yksityiskohtaiset perustelut kaipaavat täydentämistä soveltamisen osalta suhteesta sosiaalihuoltolakiin ja omaishoidon tuesta annettuun lakiin

43. 32. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

44. 33. Huomioita 16 §:n sisältöön.

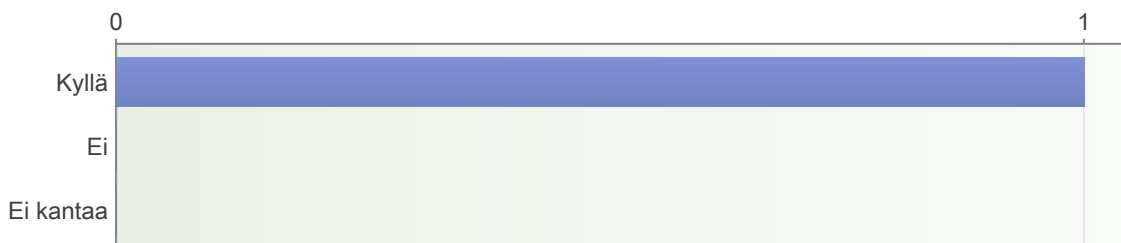
Vastaajien määrä: 1

- Kun tavoitellaan osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämistä, niin esitetty mahdollisuus päiväaikaisen toiminnan järjestämiseen myös henkilön kotona ei vastaa tavoitteisiin, vaan kyseinen palvelu tulee toteuttaa osana asumisen tukea ja palvelua. Mikäli ihmisen kunto ei mahdollista päiväaikaiseen toimintaan osallistumista, voidaan hänelle turvata mielekäs arki asumisen tuen kautta. Päiväaikainen toiminta on asumisyksikön ulkopuolista palvelua.

Päiväaikaisen toiminnan henkilöstölle ei esitetä pätevyysvaatimuksia. Kuitenkin toiminnan laatu ja merkitys huomioon ottaen päiväaikaisesta toiminnasta vastaavalle henkilölle tulisi säätää pätevyysvaatimukset siten, että oikeus tehtävän hoitamiseen on henkilöllä, jolla on sosiaalihuollon ammattihenkilölain (217/207) 8 §:n mukainen ammattipätevyys. Muilla toimintaa toteuttavilla henkilöillä voi olla erilaisia koulutuksia, jotka mahdollistavat monipuolisen toiminnan järjestämisen.

45. 34. Turvaako säännös vammaisen henkilön liikkumisen?

Vastaajien määrä: 1

46. 35. Muita huomioita 17 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

47. 36. Onko säännös tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

48. 37. Huomioita 18 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

49. 38. Huomioita 19 §:n sisältöön.

Ei vastauksia.

50. 39. Huomioita 3 luvun säännöksiin.

Ei vastauksia.

51. 40. Huomioita 4 luvun säännöksiin.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasmaksulainsäädännön uudistaminen on vireillä. Asiakasmaksulainsäädännön muutoksilla ei pidä lisätä vammaisten henkilöiden maksurasitusta sosiaali- ja terveydenhuollon maksuissa. Asiakasmaksulainsäädännössä on säilytettävä mahdollisuus maksujen alentamiseen ja perimättä jättämiseen.

52. 41. Mitä muuta haluaisitte tuoda esiin lakiesitykseen liittyen?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitys vahvistaa erinomaisesti palvelutarpeen arvion, asiakassuunnitelman, päätöksenteon, päätöksen toimeenpanon ja toteuttamisen arvioinnin yhteyttä asiakkaiden edun turvaamiseksi ja asiakasryhmien yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi.

Lain laadukas toimeenpano edellyttää riittävää määrää sosiaalialan korkeakoulutettuja ammattihenkilöitä. Työntekijäkohtaisia asiakasmääriä on monin paikoin vähennettävä lisäämällä henkilöstöresurssia, kehittämällä työnjakoa ja työkäytäntöjä.

Vammaispalvelujen laatu syntyy osaavasta henkilöstöstä. Lakiesityksen tavoitteiden toteutuminen edellyttää lisä- ja täydennyskoulutustarpeiden selvittämistä ja tarpeen mukaista koulutustarjontaa sekä tosiasiallisia mahdollisuuksia koulutukseen osallistumiseen. Talentian ja Invalidiliiton vammaispalvelujen sosiaalialan ammattilaisille tekemän selvityksen (2015) mukaan osaamista tulee kehittää erityisesti palvelutarpeiden arviointiin liittyen ja lainsäädännön hallintaan. Lisäksi vammaispalvelujen arjessa tarvitaan toimivat tietojärjestelmät ja uusia myös digitalisaation mahdollisuuksia hyödyntäviä työmenetelmiä.

Talentia ry ja Vammaisala Talentia ry toivovat lain toimeenpanoon sisältyvän kattavan valtakunnallisen koulutustarjonnan.

Toimeenpanon tuki edellyttää, että THL:n ylläpitämän Vammaispalvelujen käsikirjan toimitukselle osoitetaan riittävät resurssit tiedon välittämiseen ja soveltamisohjeiden laatimiseen yhteistyössä STM:n kanssa.